

INNOVATIEDISTRICTEN: DIT ZIJN DE ONTWIKKELINGEN IN NEDERLAND

Innovatiedistricten zijn in opkomst, maar succes is geen vanzelfsprekendheid.

Uit een nieuwe inventarisatie van Buck Consultants International (BCI) blijkt dat steden en regio's bij veel innovatiedistrict-initiatieven in de praktijk nog worstelen met focus, afbakening en samenwerking. 'Innovatiedistricten zijn meer dan alleen stedelijke locaties voor bedrijven en kennisinstellingen.'

Innovatiedistricten zijn inmiddels ook niet meer weg te denken uit Nederland. Overal in het land, van grote steden tot middelgrote regio's, ontstaan initiatieven voor nieuwe innovatieomgevingen die de productiviteit en economische kracht van Nederland moeten stimuleren. Vanwege de groei van het aantal innovatieomgevingen, stijgt ook de behoefte aan focus en scherpe profielen.

Als BCI definiëren we een innovatiedistrict als volgt: "Een innovatiedistrict is een binnenstedelijk gelegen en goed bereikbaar gebied, met een innovatie-ecosysteem, bestaande uit een mix van bedrijvigheid, kennisinstellingen, woon-, recreatie- en winkelmogelijkheden en voorzieningen. De functie hiervan is het stimuleren van het voortbrengen van ideeën en commercialisering daarvan."

Afbakening en relevantie

De ontwikkeling van een innovatiedistrict kan ontstaan vanuit de ontwikkeling van een stedelijk gebied, of vanuit een (universitaire) campus die meer onderdeel wordt van een stad. Bij deze ontwikkelingen krijgen vooral de infrastructuur en de gebouwen een impuls.

Maar een innovatiedistrict is nog geen innovatiedistrict als het alleen een aantrekkelijke locatie is; er moet ook een duidelijke innovatiedoelstelling zijn. Een aantal vragen die dus spelen zijn: hoe is een innovatiedistrict

beter af te bakenen, wat zijn de criteria en hoe zijn deze hard te maken?

De focus van een campus / science park ligt op het ontwikkelen en toepassen van fundamentele wetenschappelijke kennis. Innovatiedistricten richten zich voornamelijk op de praktische toepassing van kennis, door interactie te stimuleren tussen bedrijven, kennisinstellingen en gebruikers binnen de stad.

In 2023 bracht BCI een eerste inventarisatie uit van innovatiedistricten in Nederland. Wij geven nu een update voor 2025.

Volgens BCI moeten innovatiedistricten voldoen aan een bepaalde drempel, voordat ze als zodanig kunnen worden geclassificeerd. Omdat er nog geen harde wetenschappelijke criteria zijn, is het nieuwe overzicht een proeve aangezien er nog geen harde wetenschappelijke criteria bestaan voor innovatiedistricten. De belangrijkste criteria die wij hanteren voor innovatiedistricten zijn:

- Het gebied moet binnenstedelijk zijn en multifunctioneel van aard, niet een enkel gebouw. Een attractief gebied voor talent, met meerdere gemeenschappelijke innovatie-faciliteiten en open plaatsen voor toevallige ontmoetingen en een verbindende infrastructuur.

- Er moet een actief ecosysteem zijn, met een goede wisselwerking (synergie) tussen bedrijven, kennisinstellingen, studenten en bewoners. Actieve netwerkevents gericht op kennisuitwisseling, incubatie en/of acceleratie van startups en innovatie moeten plaatsvinden.
- Er moet een stevige uitvoeringsstructuur zijn die zowel de gebiedsontwikkeling als de ecosysteemontwikkeling aanstuurt, met nauwe betrokkenheid (van een kritische massa van) bedrijven en kennisdragers in het gebied.
- Er moet een heldere visie zijn en een duidelijke focus op de ontwikkeling van zowel innovatie als het gebied, waarbij de samenwerking tussen verschillende partijen wordt gefaciliteerd.

Geen enkel innovatiedistrict is uitontwikkeld

De belangrijkste opmerking inzake toepassing van de eerder genoemde criteria is dat er op iedere locatie nog wel iets aan te merken is. Zo zorgt de omvang van het Central Innovation District in Den Haag dat de samenhang (vooralsnog) ontbreekt, en een actieve centrale

organisatie voor ontwikkeling van het gehele Amsterdamse Life Sciences District-ecosysteem lijkt te ontbreken. Geen enkel innovatiedistrict is helemaal uitontwikkeld, als dat überhaupt al bestaat. Bovenstaande kaart moet dus ook niet als een ranglijst worden gezien.

Opkomst hybride innovatiedistricten

Een opvallende trend is de opkomst van hybride vormen van innovatiedistricten, waarbij campussen en innovatiedistricten samensmelten. Dit gebeurt bijvoorbeeld door de uitbreiding van bedrijven en woonwijken op en rondom campussen. In steden zoals Delft, waar het Innovatie District Delft (IDD) zich ontwikkelt met de TU Delft campus, Delfttechpark en bedrijventerrein Schieoevers Zuid, is er een duidelijke samenwerking van bedrijven, stad en campus. Deze hybride modellen kunnen de voordelen van beide vormen combineren en tegelijk het functioneren van een innovatiedistrict versterken. Dat brengt echter wel extra uitdagingen met zich mee als het gaat om de aansturing en inrichting.

Kennispark Twente in Enschede behoort tot de campussen met een innovatiedistrictontwikkeling.

Werk met concrete doelstellingen

Geconcludeerd mag worden dat innovatiedistricten meer zijn dan alleen stedelijke locaties voor bedrijven en kennisinstellingen. Ze zijn bij uitstek geschikt voor open innovatie, wat belangrijker wordt in de nieuwe internationale dynamiek (lees: concurrentieslag). Door verschillende disciplines en sectoren samen te brengen, ontstaan kruisbestuivingen die nieuwe ideeën en producten mogelijk maken.

Maar samenwerking komt niet vanzelf. In de praktijk is het vaak nodig om naast fysieke omgevingen ook structuren te creëren die interactie tussen verschillende partijen bevorderen, zoals netwerkevents, incubators, startup hubs en samenwerkingsprojecten. Dit vereist een goede organisatie vanuit een programma dat vanuit concrete doelstellingen werkt. Innovatiedistricten moeten zich onderscheiden op basis van kwaliteit in plaats van kwantiteit, en dit vereist een duidelijke visie en structuur in zowel de organisatorische als ruimtelijke planning.

Motoren economische groei

De toekomst van innovatiedistricten in Nederland ziet er veelbelovend uit, maar het succes hangt af van de juiste focus en afbakening. Gemeenten, beleidsmakers en ontwikkelaars moeten inzetten op sterke publiek-private samenwerkingen, waarbij zowel de fysieke ruimte als het innovatie-ecosysteem optimaal worden benut. Door een duidelijke strategische focus kunnen innovatiedistricten zich verder ontwikkelen als motoren van economische groei en duurzame stedelijke ontwikkeling.

Over de auteurs: Casper Wolf is senior consultant en Robbert Jan Kooij is principal consultant bij Buck Consultants International.

Wat maakt innovatiedistricten waardevol?

Het Draghi-rapport van de Europese Commissie onderstreept de cruciale rol van innovatie in het versterken van de mondiale concurrentiepositie en het bevorderen van economische groei. In dit rapport wordt innovatie gezien als een motor voor de transitie naar een digitale en groene economie. Deze verschuiving heeft direct gevolgen voor de ruimtelijke inrichting van Nederland. Innovatie-districten bieden een uitstekende kans om deze transitie in gang te zetten.

Wij zien drie belangrijke trends die de toekomst van innovatiedistricten voor de komende jaren richting geven:

1. Rol van kennis, technologie en talent:

De schaarste aan jong talent heeft grote gevolgen voor de economie. Jongeren willen bij voorkeur werken in een stedelijke omgeving, waarbij de combinatie van wonen, werken en digitale technologie essentieel is. Het aantrekken en behouden van talent zal dan ook een nog belangrijkere taak voor innovatiedistricten worden.

2. Afstemming van technologie op de mens:

Technologische vooruitgang gaat hand in hand met de behoefte om deze vooruitgang af te stemmen op menselijke behoeften. Juist innovatiedistricten, als onderdeel van een stad, kunnen in proeftuinen dichtbij de markt concrete producten en diensten ontwikkelen en uittesten.

3. Samenwerking en openheid als uitdaging:

In een steeds meer gesloten wereld is samenwerking tussen verschillende industrieën essentieel. Innovatiedistricten kunnen als hubs voor internationale samenwerking fungeren.

Innovatiedistricten in Nederland - 2025

BCI gaat bij de indeling van innovatiedistricten in Nederland uit van van twee fasen: ontwikkelingsfase (oranje vierkant) en in realisatiefase (groene cirkel). Daarnaast zijn campussen aangeduid die de transformatie (willen) maken naar een innovatiedistrict (blauwe driehoek). Initiatieven in de idee-fase zijn niet opgenomen in dit overzicht dat als volgt is:

